

จีดีพี: วัดทั้งสุขและทุกข์

ปรีดา อันทะกุล

จีดีพี หมายถึงมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตได้ในประเทศในปีหนึ่งปีใด และอัตราเพิ่มของจีดีพี หมายถึงเปอร์เซ็นต์การเพิ่มขึ้นของมูลค่าดังกล่าวที่ผลิตได้ในปีนี้เทียบกับปีที่แล้วหรือปีที่ผ่านมา หากจีดีพีของปีที่แล้วเท่ากับ Y_1 และจีดีพีของปีนี้เท่ากับ Y_0 อัตราเพิ่มของจีดีพีของปีนี้ เมื่อเทียบกับปีที่แล้วจะเท่ากับ ร้อยละ $(Y_0 - Y_1) / Y_0$

นักการเมืองส่วนใหญ่จะให้ความสนใจโดยเฉพาะต่ออัตราเพิ่มของจีดีพี ทั้งนี้ ด้วยความเชื่อว่าการขยายตัวของจีดีพีบ่งชี้ถึงความมั่งคั่งของประเทศหรือความสุขของประชาชนเท่านั้น และการเกิดขึ้นของจีดีพีมิได้มีผลกระทบทางลบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมแต่ประการใด จีดีพีจึงวัดแต่สุข เมื่อมีความเชื่อเช่นนี้แล้ว จึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้จีดีพีเพิ่มขึ้น และถ้าเพิ่มได้ในอัตรายิ่งสูงยิ่งดี เพราะถือว่าประเทศจะมีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้น การส่งเสริมให้จีดีพีสูงขึ้นเป็นการกระทำที่มีเหตุผลและเป็นไปตามพื้นฐานของความเชื่อ

เมื่อท่านนายกรัฐมนตรี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้กล่าวภายหลังพิธีรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีว่า จะเน้นความผาสุกของประชาชนมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของจีดีพี ทำให้ของท่านนายกรัฐมนตรีต่อจีดีพีในลักษณะนี้ดังอยู่บนเหตุผลใดนั้น ไม่อาจทราบได้ แต่คำกล่าวของท่านนายกรัฐมนตรีในประเด็นนี้ ค่อนข้างถูกใจผู้เขียนซึ่งมีความเชื่อตลอดเวลามาว่า จีดีพีมิได้วัดสุขอย่างเดียวแต่วัดทุกข์ด้วย เมื่อจีดีพีวัดทุกข์ด้วย จึงไม่มีเหตุผลใด

ที่ต้องถวิลหาจีดีพีในอัตราที่สูง มันจะเพิ่มได้เท่าไรก็เท่านั้น ไม่เห็นต้องวิตกกังวลไปทำไม แต่ขอให้อัตราเพิ่มของจีดีพีสูงกว่าอัตราเพิ่มของประชากรก็แล้วกัน มิฉะนั้นแล้ว จีดีพีต่อหัวของปีนี้จะต่ำกว่าจีดีพีต่อหัวของปีที่แล้ว ซึ่งมีความหมายว่าเราจนลงกว่าเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อจีดีพีวัดสุขด้วย ความสนใจต่ออัตราเพิ่มขึ้นของจีดีพีก็ต้องมีอยู่บ้างเป็นธรรมดา

ขอเริ่มต้นด้วยจีดีพีวัดสุขได้อย่างไร ความสุขของคนเรามีที่มาแตกต่างกันไป ในระบอบประชาธิปไตย คนเรามีความคิดเห็นแตกต่างกันได้ บางคนมีความสุขเมื่อนายกเก่าไป และบางคนมีความสุขเมื่อนายกใหม่มา จะเห็นว่าที่มาของความสุขแตกต่างกัน แต่มีความสุขอย่างหนึ่งมีที่มาเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นคนในประเทศนี้หรือประเทศไหนในโลก คือความสุขที่เกิดขึ้นจากการได้บริโภคสินค้าหรือได้ใช้บริการ

การบริโภคสินค้าทำให้ความสุขเกิดขึ้น หากจะเขียนในรูปฟังก์ชันของความสัมพันธ์ระหว่างความสุข (Happiness) กับการบริโภค (Consumption) แล้ว จะเป็นดังนี้

$$\text{Happiness} = f(\text{Consumption})$$

ในสมการบอกให้ทราบว่าความสุข (ตัวแปรตาม) ขึ้นอยู่กับการบริโภค (ตัวแปรอิสระ) หรือการบริโภคทำให้ความสุขเกิดขึ้น ความหมายนอกจากนี้ เช่นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองจะเป็นเส้นตรง หรือเส้นโค้ง และสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ จะมีค่ามากน้อยและหมายถึงอะไร จะไม่ขอกล่าวถึง

ขอให้เข้าใจเพียงว่าการบริโภคมีอิทธิพลหรือเป็นตัวกำหนดความสุขของผู้บริโภคก็แล้วกัน

เนื่องจากการวัดจิตีที่จะอยู่ในรูปมูลค่าของสินค้า และสินค้านี้จะหมดไปจากการบริโภค และการบริโภคจะทำให้ความสุขเกิดขึ้น เป็นไปตามฟังก์ชันของความสัมพันธ์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อจิตีที่อยู่ในรูปสินค้าและการบริโภคสินค้าทำให้ความสุขเกิดขึ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า จิตีทำให้เกิดความสุขเกิดขึ้นหรือจิตีพิวัตสุข

ในด้านความทุกข์จิตีพิวัตทุกข์ได้อย่างไร มีทุกข์อยู่อย่างน้อยสองอย่างที่เกิดจากจิตี ทุกข์อย่างแรกคือทุกข์ของผู้บริโภค ที่เกิดจากการบริโภคสินค้าบางอย่างที่ประกอบขึ้นเป็นจิตี และทุกข์อย่างที่สองได้แก่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมอันเป็นผลมาจากการผลิตสินค้าหรือสร้างจิตี แล้วกระทบต่อเนื่องถึงมนุษย์

ทุกข์อย่างแรก เป็นทุกข์ที่ผู้บริโภคได้รับ อันเป็นผลจากการบริโภคสินค้า ดังตัวอย่างคือ เมื่อเกษตรกรผู้ผลิตใบยาสูบขายใบยาสูบให้แก่โรงบ่มใบยาสูบจะถูกส่งออกจากโรงบ่มเข้าสู่โรงงานยาสูบ และใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตบุหรี่ ผู้ที่มีความทุกข์จากการบริโภคผลผลิตซึ่งในที่นี้คือการสูบบุหรี่ต้องเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปอด ถุงลมโป่งพอง และหัวใจขาดเลือดซึ่งก็คือผู้ที่สูบบุหรี่ นั่นเอง ความทุกข์มีอยู่มากมาย เช่น ทุกข์จากการขาดงานและรายได้ ทุกข์ในการหาเงินมาเป็นค่ารักษาพยาบาลและที่สุดแห่งทุกข์คือกลัวว่าตัวเองจะต้องตาย เห็นได้ว่าไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับผู้สูบบุหรี่ แต่มูลค่าของบุหรี่ที่ผลิตและขายได้ ได้อยู่ในจิตีที่เรียบร้อยแล้ว จึงเท่ากับว่าจิตีได้รวมทุกข์เข้าไว้ด้วยหรือจิตีพิวัตทุกข์ได้ด้วยเช่นกัน

บุคคลที่ได้รับความทุกข์ลำดับต่อมา ได้แก่ บุคลากรของโรงพยาบาลต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยราชการอื่น ที่จะต้องทำการเยียวยาและรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ในการรักษาพยาบาลผู้เจ็บไข้ได้ป่วยเหล่านี้ และยังมีอีกหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งไม่ทราบ

ว่าจะสุขหรือทุกข์ คือกระทรวงการคลัง ที่กำกับดูแลโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังมีรายได้เกิดขึ้นจากการผลิตและขายบุหรี่ ยิ่งมีคนสูบบุหรี่มาก กระทรวงการคลังจะมีรายได้มาก เมื่อมีคนสูบบุหรี่มาก คนป่วยอันเป็นผลจากการสูบบุหรี่จะมากขึ้นด้วย เมื่อคนป่วยมากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขจะมีรายจ่ายมากขึ้น และได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นจากกระทรวงการคลัง ซึ่งส่วนหนึ่งของงบประมาณได้มาจากการผลิตและขายบุหรี่ กระทรวงการคลังจึงมีทั้งสุขและทุกข์ สุขที่มีรายได้จากการผลิตและขายบุหรี่ และทุกข์ที่ต้องจัดงบประมาณเพิ่มให้แก่โรงพยาบาลเพื่อรักษาผู้ป่วยจากการสูบบุหรี่

ทุกข์อย่างที่สอง คือความทุกข์ที่มีผลสืบเนื่องจากการผลิตหรือเพิ่มผลผลิต ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ จิตีที่จะเกิดขึ้นได้ ต้องผลิตสินค้าขึ้นมาจึงจะทำให้จิตีเพิ่มขึ้นได้ ในการผลิตสินค้าจะต้องใช้สินค้าประเภททุน ถ้าความสามารถในการผลิตของสินค้าประเภททุนที่มีอยู่ถูกใช้เต็มที่แล้ว จะต้องทำการผลิตสินค้าประเภททุนขึ้นใหม่เสียก่อน

การผลิตสินค้า ไม่ว่าจะเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคหรือเพื่อการลงทุน ส่วนใหญ่มักไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พุดง่าย ๆ ก็คือทำลายสิ่งแวดล้อมนั่นเอง เช่นการผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยการใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง จะทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ (Air Pollution) ขึ้น ทั้งคน พืช และสัตว์ ในบริเวณใกล้เคียงจะได้รับทุกข์หรือความเดือดร้อน ก๊าซเสีย ไม่ว่าจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือท่อไอเสียรถยนต์ นอกจากจะเป็นอันตรายต่อคน พืช และสัตว์ ในบริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังสะสมอยู่ในบรรยากาศ เป็นส่วนประกอบหนึ่งของก๊าซเรือนกระจก และก๊าซเรือนกระจก คือต้นเหตุของปัญหาโลกร้อน เมื่อโลกร้อนขึ้นจะหาที่โน่นเย็นคงไม่มี จึงต้องเดือดร้อนกันไปหมด

เราผลิตสินค้าก็เพื่อสร้างหรือเพิ่มจิตี แต่กระบวนการผลิตสินค้าทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหายและสร้างความทุกข์ยากเกิดขึ้นแก่มนุษย์ จึงสรุปว่า จิตีพิ

วัดทุกข์

หากจะผ่านไปโดยไม่พูดถึง เห็นจะไม่ได้เสียแล้ว นั่นก็คือ มลภาวะด้านเสียง (Noise Pollution) ของสนามบินสุวรรณภูมิ มลภาวะด้านเสียงของสนามบินสร้างความเดือดร้อนในบริเวณใกล้เคียงสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับสนามบินก็เดือดร้อน และมีการพูดถึงแนวทางแก้ไขปัญหายอยู่ การแก้ไขปัญหามีค่าใช้จ่าย (Treatment Costs) เกิดขึ้น สมมติว่าการแก้ไขปัญหามีประสิทธิผลสำเร็จ ตามที่นิสิต นักศึกษาในสถาบันเหล่านั้นดีขึ้นหรือมีความสุขเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เขาจะมีความสุขเพิ่มขึ้น แต่จะกลับมามีความสุขเหมือนเดิมหรือน้อยกว่าเดิม จะให้สุขมากกว่าเดิมเห็นจะไม่มี เมื่อค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหากลายเป็นส่วนหนึ่งของจีดีพี ในกรณีนี้ จีดีพีจึงมิได้วัดสุข เพราะความสุขมิได้เพิ่มขึ้น เป็นเพียงว่าความทุกข์หมดไป

และนั่นคือสิ่งที่เราเรียกว่า "ความสุขที่วัดไม่ได้" นั่นคือความสุขที่วัดไม่ได้ เพราะความสุขที่วัดไม่ได้คือความสุขที่วัดไม่ได้

และนั่นคือสิ่งที่เราเรียกว่า "ความสุขที่วัดไม่ได้" นั่นคือความสุขที่วัดไม่ได้ เพราะความสุขที่วัดไม่ได้คือความสุขที่วัดไม่ได้

และนั่นคือสิ่งที่เราเรียกว่า "ความสุขที่วัดไม่ได้" นั่นคือความสุขที่วัดไม่ได้ เพราะความสุขที่วัดไม่ได้คือความสุขที่วัดไม่ได้

และทุกสิ่งทุกอย่างเข้าสู่สภาพเดิม ซึ่งเป็นสภาพก่อนมีปัญหา

ที่กล่าวมาทั้งหมด จึงเป็นการยืนยันว่า จีดีพีมิได้วัดสุขหรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศเพียงอย่างเดียว แต่วัดทุกข์ด้วย ดังนั้น เมื่อท่านเห็นตัวเลขของจีดีพี ก็ขอให้ท่านคิดพร้อมไปด้วยว่า กว่าจะได้จีดีพีในระดับนี้ มีสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากน้อยแค่ไหน และคุณภาพของน้ำและอากาศยังบริสุทธิ์อยู่เหมือนเดิมหรือเลวลงกว่าเดิม

จีดีพี จึงมิใช่ยอดปรารถนาเสมอไป ดังนั้นเมื่อท่านนายกรัฐมนตรีกล่าวว่าจะนำความผาสุกให้กับประชาชนแทนการเปลี่ยนแปลงจีดีพี การตีความคำพูดของท่านนายกรัฐมนตรี จึงอาจจะแตกต่างกันไป แต่ผู้เขียนจะขอตีความว่า ความผาสุกกับจีดีพี มิใช่สิ่งเดียวกันทั้งหมด แล้วท่านละตีความว่าอย่างไร

และนั่นคือสิ่งที่เราเรียกว่า "ความสุขที่วัดไม่ได้" นั่นคือความสุขที่วัดไม่ได้ เพราะความสุขที่วัดไม่ได้คือความสุขที่วัดไม่ได้